

4) scientific direction, which substantiates both the combination of retrospective (negative) and perspective (positive) responsibility, and the existence of only retrospective (negative) responsibility.

At the same time, in the context of the latest trends in Ukrainian state-building and law-making, as well as taking into account the need for historical and legal (rather than purely theoretical, sectoral or institutional) study of the needs of transformation of legal responsibility in Ukraine and its individual types, constitutional and legal responsibility needs separate scientific research from a historical and legal point of view, including the formation and development during the Cossack republic and the Hetman state.

According to the author, the acts of the Cossack republic and the Hetman state, and especially the Constitution of Pylyp Orlyk of 1710 not only determined the foundations of the political and socio-economic system of Ukraine, the apparatus of state power on the basis of division of power into legislative, executive and judicial, but also provided constitutional legal responsibility as a means of ensuring interaction between branches of government and a means of their effective functioning.

This constitutional and legal responsibility existed both in the form of positive responsibility, which manifested itself in a clear definition of the powers of authorities and the establishment of ways and forms of interaction between them, and in the form of negative responsibility, which provided for sanctions against officials at all levels.

Keywords: Cossack republic, Hetman state, legal system of the Cossack republic, Constitution of Pylyp Orlyk, responsibility, social responsibility, social and legal responsibility, legal responsibility, constitutional and legal responsibility, constitutional and legal responsibility of state bodies.

Башурин Н.Я.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ІНФОРМАЦІЯ» ТА «ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС»

УДК 347.15/.17:614.256

Постановка проблеми. В сучасних умовах науково-технічна інформація є цікавим і затребуваним об'єктом цивільних правовідносин. Цей вид інформації становить основу розвитку в абсолютно різних сферах життя суспільства, а тому вважається об'єктом зацікавлення інвесторів, має високу цінність (матеріальну і нематеріальну).

На сьогоднішній день, враховуючи умови ринкової економіки і комерціалізації тих чи інших об'єктів, значна кількість провідних науковців, в тому числі Кохановська О.В., надають перевагу розумінню інформаційних правовідносин з точки зору приватно-правової концепції [4, с. 129].

Однак потрібно пам'ятати про комплексний характер правового регулювання інформаційних відносин, адже тут так чи інакше можуть застосовуватися норми різноманітних галузей права, хоча пріоритетне значення надається саме цивільно-правовому інструментарію. Мова йде про розуміння інформаційних правовідносин в якості приватноправових, а безпосередньо інформації (і науково-технічної інформації) як оборотоздатного об'єкта. Відповідно, часто у правовій доктрині в контексті вище сказаного, власне, і згадується поняття «інформаційний ресурс» як матеріалізований вираз того чи іншого виду інформації, що може мати комерційну цінність.

На підтвердження вище зазначеного варто зазначити, що у спеціальному Законі України «Про науково-технічну інформацію» [7] зазначено, що цей вид інформації може бути об'єктом права інтелектуальної власності, а також товарних відносин. Розмежовуються у законодавстві також такі терміни як науково-технічна інформація та інформаційний ресурс.

Одночасно питання розмежування зазначених категорій у доктрині приватного права є недослідженими, а тому у рамках цієї статті спробуємо дослідити та співвіднести зазначені категорії.

Аналіз останніх статей і публікацій. Питанням інформації та інформаційного ресурсу як об'єктів цивільних прав присвячені наукові дослідження таких вчених, як Кохановська О.В., Петров Є.В., Харитоновна О.І., Спасибо-Фатеева І.Б., Стефанчук Р.О., Довгань О.Д., Мороз В.М. та багато інших, проте проблема, власне, співвідношення і розмежування науково-технічної інформації та інформаційного ресурсу залишаються малодослідженими.

Метою статті є розмежування з теоретичної та практичної точки зору понять «науково-технічна інформація» та «інформаційний ресурс».

Виклад основного матеріалу. Справді, з позицій цивільного права одним з проявів науково-технічної інформації (далі - НТІ) виступає її розуміння як інформаційного продукту (ресурсу).

У контексті дослідження сутності інформаційного ресурсу важливо відзначити, що у сучасних наукових дослідженнях ця проблематика досліджена різносторонньо та багатоаспектно, у найрізноманітніших проявах цього явища: з позицій забезпечення конституційних прав людини та громадянина, з позицій національної інформаційної безпеки та інформаційної політики, державного управління, змісту та форми. Кожен із напрямів розкриває окремі аспекти цієї категорії.

Є відповідні напрацювання щодо обсягу розуміння цього поняття у широкому та вузькому розуміннях. Так, відповідно до першого значення інформаційний ресурс – це засіб реалізації перетворень у соціальній сфері. У другому значенні – це продукт виробництва та обміну, основа соціально-економічної діяльності людини, у результаті якої утворюється інтелектуальний продукт, за допомогою якого задовольняються інтереси особи [2, с. 90-91]. Власне, останнє значення інформаційного ресурсу вказує на його зміст, який проявляється у можливості забезпечити інформаційні потреби споживача.

Науковці вказують також на таку рису інформаційного ресурсу як його динамічність як у відношенні форми, так і змісту [2, с. 89-91], невичерпність за своїм обсягом, з чим однозначно варто погодитися.

Якщо говорити про інформаційний ресурс з позицій його призначення, то оптимальним видається визначення, за яким під даним терміном слід розуміти «системну єдність впорядкованої у межах певного носія інформації з середовищем її формування, накопичення та розвитку, а також засобами її зберігання, використання та передачі» [6].

До цієї системи входять також такі складові як його обслуговування та захист інформації; правила формування інформаційного ресурсу та надання доступу до нього; місце розміщення інформаційного ресурсу (архіви, депозитарії бібліотеки) [6]. З таким підходом загалом погоджуємося.

Досліджуваний термін знайшов своє втілення в ЗУ «Про науково-технічну інформацію» [7], за яким інформаційні ресурси – «це систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації (книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових чи інших носіях» [7].

Міститься легальна дефініція терміну «інформаційний ресурс» також у ст. 1 Закону України «Про національну програму інформатизації», з якої зрозуміло, що це сукупність документів, які містяться в інформаційних системах. Вказується також на вдову характеристику інформаційних систем [8].

Одночасно законодавець вказує на поняття «документ», яке на сьогодні підлягає розширеному тлумаченню, включаючи в себе документи як електронної, так і паперової форм. Справді, сьогодні особливо гостро стоїть питання щодо формування електронних інформаційних ресурсів та захисту відомостей, які містяться у них.

Так, зокрема, фахівці, досліджуючи проблематику правового забезпечення Національних архівних інформаційних ресурсів, абсолютно слушно наголошують, що інформація може бути об'єктивована як у матеріальній формі так і перебувати віртуальному просторі: на вебсайтах, вебсторінках, в соціальних мережах, телекомунікаційних системах, IP тощо. За умов бурхливого впровадження в Україні цифровізації всього суспільства настає час «для запровадження підходу до архівного фонду як до IP».

Аналогічна ситуація і у бібліотечній справі, де науковці абсолютно виправдано наголошують на включенні електронних інформаційних ресурсів у структуру електронних бібліотек [9, с. 158]. Безумовно, наведені тези стосуються не тільки діяльності архівів чи бібліотек, а й будь-яких інших видів діяльності, де йдеться про формування електронних інформаційних ресурсів.

Усі наведені позиції щодо розуміння інформаційного ресурсу дозволяють зробити висновок, що це самостійний об'єкт інформаційних відносин, який включає в себе як складову інформації, так складову її місця розташування та доступу до неї. Як слушно з цього приводу наголошує О. Сидоренко така різнобічність юридичної сутності інформаційних ресурсів повинна враховуватися при удосконаленні правового регулювання у цій сфері, адже шляхом їх використання відбувається реалізація основних прав особи щодо інформації [10, с. 180-181].

Справді, поняття «інформаційний ресурс» через свою багатоаспектність ще потребує якісного наукового обґрунтування з тим, щоб вийти на якісне правове регулювання цієї категорії.

Усе вищенаведене дозволяє дійти висновку, за яким інформаційний ресурс попри усі наведені його прояви має економічний зміст, а, отже, є привабливим у інвестиційному плані для учасників цивільного обороту, тому потрапляє у площину правового регулювання.

З огляду на це, постає питання співвідношення між такими поняттями як науково-технічна інформація, інформаційний продукт та інформаційний ресурс. З цього приводу варто наголосити таке. З урахуванням структури інформаційного ресурсу НТІ входить до неї, тобто є складовою інформаційного ресурсу. Але попри це, НТІ як об'єкт цивільних прав не втрачає свого самостійного значення, хоча будучи в структурі інформаційного ресурсу, набуває ознак товару.

Щодо співвідношення понять інформаційний ресурс та інформаційний продукт, то вони співвідносяться як загальне та спеціальне, адже перше поняття поглинає друге.

Така думка має підтвердження у сучасних наукових дослідженнях. Так, Брижко В. М., досліджуючи дану проблематику наголошує на тому, що інформаційний ресурс – це «сукупність інформаційних продуктів певного призначення», які є визначальними при реалізації інформаційних прав суб'єктами інформаційних правовідносин [1, с. 10-14]. З таким підходом варто погодитися. Автор також вважає, що, власне, право власності може поширю-

ватися якраз на інформаційний ресурс та інформаційний продукт [1, с. 9-15].

По суті право власності може поширюватися якраз на інформаційні ресурси, звісно із врахуванням їх рис. Тут спрацьовує правило ЦК України «щодо незалежності права інтелектуальної власності та права власності на річ». Інформаційний ресурс чи продукт через свій матеріалізований характер потрапляють у сферу класичних відносин з тріадою правомочностей власника. При цьому відносин щодо продажу і купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг організуються через інформаційний ринок.

Як слушно наголошують дослідники, науково-технічна інформація у складі інформаційного ресурсу може бути інформаційним товаром і предметом будь-яких правочинів, з урахуванням особливостей і специфіки його як об'єкту особливого роду [11].

У такому прояві в структурі цивільно-правових відносин інформація може виступати як продукт-предмет, що має попит на ринку, вартісну оцінку і властивість товару. У такій іпостасі інформація вже у формі інформаційного продукту або інформаційних послуг виступає предметом різних правочинів. Як слушно з цього приводу наголошує Д. Маріц, інформація як найпотужніший ресурс може набувати ознак об'єкта майнового обороту в результаті зацікавленості з боку інших осіб на її отримання [5, с. 67]. Відповідно, правові дії щодо «придбання» і «продажу» інформаційного ресурсу перетворюють його на предмет договірних відносин. До того ж інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин можуть виступати як: товар у процесі їх створення, зберігання, розповсюдження та використання [5, с. 67].

Очевидно, що «інформація» в якості її розуміння як інформаційного продукту дає можливість охарактеризувати досліджуванний об'єкт за аналогією до інших об'єктів цивільного права як категорію, наділену індивідуально визначеними ознаками речі, яка за певних умов може приносити її володільцю дохід [3, с. 241]. Отже, об'єктом, що може вважатися «інформаційним товаром» і предметом правочинів відповідно, є інформаційний продукт, інформаційний ресурс, документ тощо.

Висновки. Отже, підсумовуючи усе вищенаведене варто наголосити, що НТІ та інформаційний ресурс – різні категорії. По суті науково-технічна інформація є оречевленою (матеріалізованою) у інформаційному ресурсі та є його складовою. Але попри це, НТІ як об’єкт цивільних прав не втрачає свого самостійного значення.

Власне на інформаційні ресурси, може поширюватися право власності, звісно, із врахуванням їх особливостей, у складі інформаційного ресурсу НТІ характеризується ознаками товару та виступає предметом правочинів.

З приводу розмежування понять «інформаційний продукт» та «інформаційний ресурс», то потрібно розуміти, що ці поняття між собою різняться та сприймаються як видове та родове поняття, адже інформаційний продукт входить до складу інформаційного ресурсу.

1. Брижко В. М. *Інформаційний продукт як об’єкт права власності. Інформація і право* 2017. № 4 (23). С. 5-15.
2. Довгань О. Д. *Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття. Інформація і право.* 2015. № 3 (15). С. 85-91.
3. Заїка Ю., Скрипник В. *Інформація в системі об’єктів цивільних прав. Підприємництво, господарство і право: Інформаційне право.* 2017. № 1. Ст. 240-245. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/1/46.pdf> (дата звернення: 12.03.2020)
4. Кохановська О. В. *Приватно-правове розуміння інформаційних відносин в Україні. Часопис цивілістики.* 2017. Вип. 22. С. 128-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2017_22_28 (дата звернення: 27.10.2020 р.)
5. Маріц Д. *Поняття та зміст інформаційних правовідносин. Національний юридический журнал: теорія и практика. – 2016. жовтень. – С. 64-67. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/5/15.pdf> (дата звернення: 26.11.2020)*
6. Мороз В. М. *Інформаційний ресурс як об’єкт державного управління: зміст, принципи та характеристика системи. Державне управління : удосконалення та розвиток.* 2020. №. 1. <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1547> (дата звернення: 25.11.2020)
7. *Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993. № 3322-ХІІ. Відомості Верховної Ради України.* 1993. N 33. ст. 345

8. *Про національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр> (дата звернення: 02.11.2020)*
9. *Савченко З. В. Структура електронних інформаційних ресурсів як складова електронних бібліотек. Звіт. наук. конф. ІТЗН НАПН України : матеріали наук. конф. (Київ, 25 бер. 2010 р.). – К. : ІТЗН НАПН України, 2010. С. 156-158. – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/cont/tezy.pdf> (дата звернення: 25.10.2020)*
10. *Сидоренко О. Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 4. С. 173-182.*
11. *Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні [Текст] : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Кохановська Олена Велеонінівна. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2006. 34 с.*

Башурин Н.Я. Теоретичні аспекти розмежування понять «науково-технічна інформація» та «інформаційний ресурс»

У статті мова йде про те, що як об'єкт цивільного права науково-технічна інформація може трактуватися з різних точок зору, а тому існує необхідність розмежування її із суміжними поняттями. Автором констатовано, що науково-технічна інформація як продукт-предмет (річ) обертається на інформаційному ринку та має вартісну оцінку у формі інформаційного продукту або ресурсу, характеризується індивідуально визначеними ознаками речі та виступає предметом правочинів. Визначено, що науково-технічна інформація та науково-технічний інформаційний продукт або ресурс – категорії не тотожні за змістом, оскільки: 1) науково-технічна інформація є благом; науково-технічний інформаційний продукт (ресурс) – річчю; права з науково-технічної інформації, якщо вона містить ознаки об'єкта права інтелектуальної власності, – регламентуються субінститутом виключних прав; права з науково-технічного інформаційного продукту – інститутом речового права.

Ключові слова: інформація, науково-технічна інформація, інформаційний продукт, інформаційний ресурс, цивільні правовідносини, оборотоздатність.

Bashuryn N.Y. Theoretical aspects of distinguishing the concepts of «scientific and technical information» and «information resource»

Scientific and technical information is a complex object that may under certain conditions fall under the legal regulation of information, civil law, including copyright and patent law. The author examines the manifestations of scientific and technical information as an object of civil rights in particular. The concept of scientific and technical information and its specific features are defined.

The article states that as an object of civil law, scientific and technical information can be interpreted as a personal intangible asset, as well as an informational scientific and technical product or informational scientific and technical resource. To qualitatively distinguish these concepts, their definitions and basic identifying features are given. The article states that despite the delimitation of these concepts, they are closely interrelated and often interdependent. It is noted that the information product and information resource are not identical concepts, although as an object of civil rights have a similar legal nature and characteristics.

The author consider, that scientific and technical information as a good has no value and cannot be the subject of property relations. The product-subject (thing) circulates in the information market and has a value in the form of an information product or resource, is characterized by individually defined features of the thing and is the subject of transactions. It is determined that scientific and technical information and scientific and technical information product or resource - categories are not identical in content, because: 1) scientific and technical information is good; scientific and technical information product (resource) - a thing; rights on scientific and technical information, if it contains indications about the object of intellectual property rights, - regulated by the substitution of exclusive rights; rights from a scientific and technical information product or scientific and technical information resource - the institute of property law.

Key words: information, scientific and technical information, information product, information resource, civil legal relations, turnover.